

Conquistar a coeducación. Un reto para a universidade

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 32-34

María-José Méndez-Lois

mjose.mendez@usc.es

Milena Villar Varela

milena.villar@usc.es

Universidade de Santiago de Compostela

A educación que precisamos para que a igualdade de xénero sexa unha realidade nas institucións educativas da sociedade do século XXI pasa porque se garanta o acceso á educación en condicións de equidade e igualdade para mulleres e homes, e porque se eliminen todos os estereotipos que discriminan e fomentan a desigualdade entre xéneros. A Universidade, como responsable da formación das futuras xeracións de profesionais da educación, non pode ser allea a este reclamo social.

A coeducación é o enfoque educativo, ou modelo peda-

górico, que ten por finalidade principal a educación en igualdade e a igualdade entre xéneros (Gallardo López e Gallardo Vázquez, 2018) e para conseguir esta finalidade é preciso detectar e corrixir as desigualdades entre alumnas e alumnos, propondo pautas educativas igualitarias que integren o mundo e as experiencias das mulleres, educando para a crítica, a convivencia, o compromiso, a creatividade, a xustiza e o respecto; é dicir, todo o que garante un desenvolvemento integral da persoa (Méndez-Lois, Villar e Permuy, 2017).

Para facer coeducación nunha institución educativa haberá que dar valor e recoñecemento ás necesidades, desexos e achegas das mulleres (Cerviño e Hernández, 2009, p.27); dar as mesmas oportunidades, dereitos e obrigas a ambos xéneros; axudar ás alumnas e aos alumnos a que saquen á luz a súa propia singularidade; facilitar que alumnas e alumnos dean un sentido libre e non estereotipado ao sexo que teñen; prestar atención á complexidade dunha realidade en continuo cambio; promover relacións baseadas no intercambio e o recoñecemento mutuo entre alumnas, entre alumnos e entre alumnas e alumnos e prestar atención á propia realidade, como muller ou como home, que tamén está en continuo cambio.

Os obxectivos deste artigo son: cuestionar a presenza dun modelo pedagóxico coeducativo, valorar a presenza da coeducación e visibilizar boas prácticas coeducativas na universidade.

As reformas legislativas do comezo do presente século evidencian a necesidade de rachar definitivamente coas relacións de xénero xerarquizadas e buscar o modo de garantir a expresión dunha individualidade li-

brememente elixida, introducindo diversas medidas encamiñadas a eliminar os trazos de sexismo que perviven en todos os ámbitos e tamén, como non, nas universidades.

Se facemos un repaso rápido a ditas leis podemos advertir deseguido que se deixa ao voluntarismo e a boa disposición dos e das docentes o incluír, nos plans de estudo que proceda, ensinanzas en materia de igualdade entre mulleres e homes, a creación de posgrados específicos, a realización de estudos e investigacións especializadas na materia, o fomento da igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes pero sen facer unha aposta decidida pola coeducación en ningunha normativa que se refira ao ensino superior, nin nacional, nin autonómica nin de rango universitario.

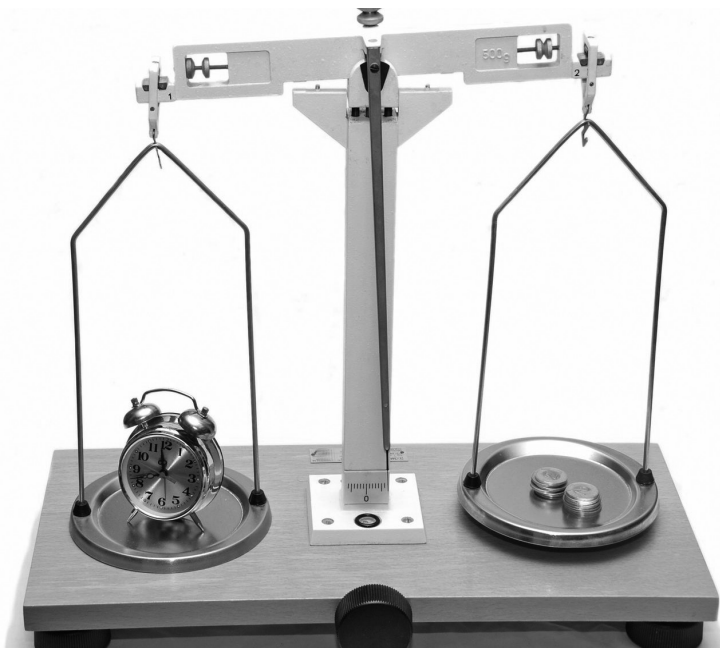
A fin de valorar a presenza da perspectiva de xénero nas universidades recorreremos á análise dun caso concreto como é o da Universidade de Santiago de Compostela, por dispoñer de maior acceso á información que nos pode axudar a comprender e explicar o que, en xeral, entendemos se repite, con maior ou menor incidencia, no resto

das universidades públicas españolas.

Para a presentación dos datos temos en conta o informe de seguimento do Plan Estratégico de igualdade de oportunidades entre mulleres e homes (II PEIOMH) do período 2014-2018 (USC, 2019). En concreto atenderemos á área 1 sobre políticas da USC, á área 2 sobre docencia, formación e investigación e algúns datos da área 3 referida á presenza, promoción e representación. Destas é a área 2 a que no período referido ten maior consecución de accións cumpridas (47,14% de promedio nos cinco anos considerados) fronte ao 43,53% da área 1 e o escaso 27,62% da área 3.

O compromiso da USC co principio de igualdade está presente nas principais declaracións de identidade (estatutos, código ético e plan estratéxico) e é un dos piares do modelo de Responsabilidade Social, pero o termo coeducación non aparece referido en ningún deles e no II PEIOMH aparece só citado nunha ocasión na acción 2.5. ao referirse á súa incorporación nos contidos transversais do programa de formación do voluntariado, mediante a realización de obradoiros específicos.

Na docencia universitaria de grao e máster, se ben é certo que se contempla algunha materia específica de xénero nalgunhas titulacións de grao e que se imparte o Máster en Igualdade, Xénero e Educación, non se contempla ningunha materia concreta de coeducación, e o que se propón desde algunhas disciplinas faise desde a transversalidade e o voluntarismo do profesorado e, case sempre, con escasos recursos (Ballarín, 2017).

En todo caso, debemos destacar algunhas iniciativas da USC que permiten visibilizar boas prácticas en coeducación como as conmemoracións de días sinalados como, por exemplo, o 11 de febreiro, no que se celebra o Día Internacional das Mulleres e as Nenas na Ciencia; a convocatoria anual dos premios á introdución da perspectiva de xénero na docencia e na investigación; a creación dun itinerario formativo en xénero entre as actividades de formación transversal da Escola de Doutoramento Internacional no 2014, que se retomou no ano 2018; ou, final-

mente, a oferta de actividades formativas con contidos de xénero tanto para persoal docente e investigador como para persoal de administración e servizos.

Así pois, estamos nun momento crucial para o avance da coeducación nas universidades e, máis concretamente, nos estudos de educación. É preciso facer propostas e cuestionar o modelo de formación do profesorado tanto en ensino infantil, como primario e secundario neste aspecto e converter a Universidade na institución que lidere este proceso, pois só coa súa contribución na formación dos e das futuros/as docentes se poderá garantir que a sociedade tamén avance neste eido. ■

- BALLARÍN, P. (2017). ¿Se enseña coeducación en la Universidad? *Atlánticas. Revista Internacional de Estudios Feministas*, 2 (1), 7-31. doi: <http://dx.doi.org/10.17979/arief.2017.2.1.1865>

- CERVIÑO, Mª J. e HERNÁNDEZ, G. (2009). *Coeducación: dos sexos en un sólo mundo. Módulo 1. Coeducar hoy*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Instituto Nacional de Tecnología Educativa y de Formación del Profesorado.

- GALLARDO LÓPEZ, J. A. e GALLARDO VÁZQUEZ, P. (2018). Coeducación e igualdade de género. En E. López-Meneses, D. Cobos-Sanchiz, A. H. Martín Padilla, L. Molina García e A. Jaén Martínez. *Experiencias pedagógicas e innovación educativa. Aportaciones desde la praxis docente e investigadora*, pp. 3397-3409. Barcelona: Octaedro.

- MÉNDEZ-LOIS, M.J., VILLAR, M. e PERMUY, A. (2017). A coeducación no sistema educativo español: reflexións e propostas. *Atlánticas. Revista Internacional de Estudios Feministas*, 2 (1), 192-215. doi: <http://dx.doi.org/10.17979/arief.2017.2.1.2011>

- USC (2019). *Informe de seguimiento do Plan Estratégico de igualdade de oportunidades entre mulleres e homes (II PEIOMH) do período 2014-2018*. Santiago: Autor. http://www.usc.es/export9/sites/webinstitucional/gi/servizos/oix/descargas/Avaliacion-II-PEIOMH_USC.-Abril-2019.pdf. Data de consulta: 26/desembro de 2019.